

Vzťah medzi ospravedlnením, vierou a skutkami (časť 1)

Úvod

„Ale tomu, kto nerobí skutkov, ale verí na toho, ktorý ospravedľňuje bezbožného, počíta sa jeho viera za spravodlivosť“ (Rímskym 4:5)

„Tak teda vidíte, že sa človek ospravedľňuje zo skutkov a nie samo z viery“ (Jakub 2:24)

To prvé a najdôležitejšie, čo sme z evanjelia porozumeli, aby sme mohli byť vierou spasení, je ospravedlnenie z viery bez skutkov. Ospravedlnenie zo samotnej viery je jadrom evanjelia. Je to aj jeden z piatich pilierov reformácie vyjadrených slovíčkom „sola“ – Sola Fide, čiže jedine vierou, výlučne vierou, vierou samotnou. Božie slovo však na viacerých miestach podmieňuje ľudskú spásu poslušnosťou a skutkami (Jakub 2:21, 2:24, Ján 3:36, Rímskym 2:6). Ako to teda je? Pozrieme sa hlbšie na vzťah viery a poslušnosti, viery a skutkov.

Spravodlivosť

Len **spravodlivý** môže prebývať vo večnosti s Bohom. Len spravodlivý môže mať už tu v časnosti vzťah s Bohom akým je vzťah Otca a Božieho dieťaťa, byť súčasťou vzťahu Boha a jeho ľudu. „**Spravodlivý bude žiť**...“. Hriešnik, vinný, nespravodlivý zomrie a bude zatratený. Aby to bolo zjavné a zrejmé, dal Boh človeku svoj zákon.

Spravodlivosť z Božieho zákona (Ospravedlnenie zo zákona)

V celých dejinách národov, ktoré sú zároveň dejinami Božej spásy, ide Bohu o to, aby mal svoj ľud, ktorý bude poslušný a verný, milujúci Boha. Ľud, ktorý bude pozostávať zo spravodlivých ľudí. Na to, aby to ľuďom zjavil, o čo mu ide vo vzťahu s nimi, im dal Boh svoj zákon. Bol to Mojžišov zákon, ktorý bol daný v rámci zmluvy skutkov (sinajská zmluva) (vysvetli prečo sa zákon týka aj pohanov a nie len Židov). Tento zákon predpisoval čo človek musí a čo nesmie, aby bol spravodlivý. Zmluva skutkov, v rámci ktorej bol tento zákon daný, garantovala, že dokonalá poslušnosť zákonu bude odmenená požehnaniami a životom (dokonca večným životom), a neposlušnosť, čo sa rovná nedokonalaj poslušnosti, bude potrestaná prekliatím a smrťou (dokonca druhou smrťou, večným zatratením).

Rímskym 10:5 *Lebo Mojžiš píše o spravodlivosti zo zákona, že človek, ktorý by to učinil, bude tým žiť.*

Galatským 3:12 *A zákon ... : Človek, ktorý to všetko učinil, bude tým žiť.*

Človek, ktorý by dodržal/naplnil celý zákon (Boží zákon daný v rámci sinajskej/mojžišovskej zmluvy), stane sa spravodlivým zo zákona, spravodlivým vlastnou spravodlivosťou, a bude žiť, pretože spravodlivý bude žiť. A čím bude žiť, tým, že naplnil celý zákon, bude ospravedlnený z vlastnej spravodlivosti, bude *ospravedlnený zo skutkov zákona*. Požehnanie v časnom živote, vzťah s Bohom, a večný život obdrží ako odmenu/mzdu. S týmto scenárom je však jeden vážny problém. Nefungoval a principiálne nemôže fungovať.

Prečo nie je možné, aby sa človek stal spravodlivým zo zákona (bol ospravedlnený zo zákona)

Zákon je síce dobrý, svätý a spravodlivý (Rímskym 7:12), ale nie je možné, aby mohol oživiť. Nedokáže oživiť.

Galatským 3:21 *... Lebo keby bol býval daný zákon, ktorý by bol mohol oživiť, vtedy by skutočne bola spravodlivosť bývala zo zákona*

Problém nie je na strane zákona, ale na strane človeka. Človek je porušený hriechom, je otrokom hriechu, je pod takou nadvládou hriechu, že zákon nedokáže naplniť ani keby chcel, ani keby do toho dal celú svoju vôľu, snahu, ochotu a silu. Človek je mŕtvý vo svojich hriechoch a prestúpeniach. Mŕtvola nedokáže poslúchať zákon, mŕtvola nedokáže konať predpísané skutky.

Funkcia zákona

Tak načo potom dal Boh človeku taký zákon, skrze ktorý sa človek nemôže stať spravodlivým, zákon, ktorý nedokáže oživiť? Na to, aby všetci ľudia pochopili, akí sú hriešni, akú majú vinu, aby porozumeli že pred Bohom nemôžu mať zásluhy, aby porozumeli, že sú úplne odkázaní na Božiu milosť a spásu ak chcú žiť.

(1) Zákon slúži na poznanie hriechu a usvedčenie človeka

A vieme, že všetko, čo hovorí zákon, vraví tým, ktorí sú pod zákonom, aby boli zapchaté každé ústa, a celý svet (ako židia tak aj pohania) aby bol vinný Bohu, pretože zo skutkov zákona nebude ospravedlnené pred ním niktoré telo, lebo skrze zákon poznanie hriechu (Rímskym 3:19–20)

(2) Zákon je pestún vedúci ku Kristovi

Galatským 3:24 *takže zákon bol naším pestúnom, vedúcim nás ku Kristovi, aby sme boli ospravedlnení z viery*

Galatským 3:11 *No, že zákonom nebol a nebude nikto ospravedlnený u Boha, je zrejmé, pretože spravodlivý bude žiť z viery.*

Ospravedlnenie z viery bez skutkov zákona

Ospravedlnenie z viery samotnej bez skutkov zákona tvorí základ pre spasenie z viery samotnej. Ospravedlnenie je Boží prostriedok, ktorým sa vinný hriešnik stáva spravodlivým v Božích očiach, a viac mu nehrozí spravodlivý Boží trest (súd), na ktorom už viac nespočíva Boží hnev.

Rímskym 1:17 *Lebo spravodlivosť Božia sa v ňom (evanjeliu) zjavuje z viery vo vieru, ako je napísané: Ale spravodlivý bude žiť z viery.*

Rímskym 4:5 *Ale tomu, kto nerobí skutkov, ale verí na toho, ktorý ospravedľňuje bezbožného, počíta sa jeho viera za spravodlivosť*

Ale vediac, že sa človek neospravedľňuje zo skutkov zákona, ale skrze vieru Ježiša Krista, aj my sme uverili v Krista Ježiša, aby sme boli ospravedlnení z viery Kristovej a nie zo skutkov zákona pretože zo skutkov zákona nebude ospravedlnené niktoré telo (Galatským 2:16, 2:21)

Ospravedlnenie z viery je postavené na Božej spravodlivosti, nie na ľudskej

Rímskym 3:21-22 *No, teraz je zjavená spravodlivosť Božia bez zákona, osvedčovaná zákonom i prorokmi, avšak spravodlivosť to Božia skrze vieru Ježiša Krista cieľom všetkých a na všetkých veriacich.*

Filipským 3:9 *a bol nájdený v ňom nemajúci svojej vlastnej spravodlivosti, spravodlivosti zo zákona, ale majúci spravodlivosť skrze vieru Kristovu, spravodlivosť z Boha, založenú na viere*

Ospravedlnenie z viery je postavené na princípe počítania (pripočítania) spravodlivosti

Rímskym 4:5 *Ale tomu, kto nerobí skutkov, ale verí na toho, ktorý ospravedľňuje bezbožného, počíta sa jeho viera za spravodlivosť*

Princíp počítania je tu kľúčový: „Blahoslavený človek, ktorému Pán nepočíta hriechu (Rímskym 4:8). Každý človek je hriešny a má hriechy. Šťastný je vtedy, keď mu ich Boh nepočíta. Keď Boh človeku hriechy nepočíta, tak je to tak, ako keby neboli. Ako je to možné, ak je Boh spravodlivý? Jedine tak, že hriechy veriacich v Krista počítal Boh Kristovi na kríži, kde Kristus zástupne vzal trest za hriech, pretože odplatom za hriech je smrť (Rímskym 6:23). Neboli to Kristove hriechy, a predsa za ne vzal trest smrti, pretože mu ich Boh počítal. Boli to naše hriechy, a predsa nebudeme odsúdení, ak sme z viery ospravedlnení, pretože Boh nám tie hriechy nepočíta. Toto počítanie platí nielen o hriechu, ale aj o spravodlivosti: „Ako aj Dávid hovorí o blahoslavenstve človeka, ktorému Boh počíta spravodlivosť bez skutkov“ (Rímskym 4:6).

Ospravedlnenie z viery je postavené na pripočítaní Kristovej spravodlivosti

Spravodlivosť, ktorú nám Boh počíta z viery, nie je naša vlastná ľudská spravodlivosť, je to Kristova spravodlivosť

1 Korinským 1:30 *A vy ste z neho v Kristu Ježišovi, ktorý sa nám stal múdrosťou od Boha i spravodlivosťou i posvätením i vykúpením*

2 Korinským 5:21 *Lebo toho, ktorý nepoznal hriechu, učinil za nás hriechom, aby sme my boli spravodlivosťou Božou v ňom*

Rímskym 10:4 *Lebo koniec zákona je Kristus na spravodlivosť každému veriacemu*

Kristus je koniec zákona. To je zaujímavé, že výsledkom nie je bezzákonnosť a nespravodlivosť, ale naopak Kristus sa stal našou spravodlivosťou i zákonom. Je to tak preto, lebo Kristus zákon ukončil v takom zmysle, že zákon v Kristovi došiel plného a dokonalého naplnenia.

Ospravedlnenie z viery vysvetlené na príklade Abraháma

Jedna z najkľúčovejších pasáží, ktorá vysvetľuje spasenie zo samotnej viery na základe ospravedlnenia, je štvrtá kapitola listu Rímskym. Aby apoštol Pavol jasne a zrozumiteľne vysvetlil ospravedlnenie z viery samotnej, volí si príklad Abraháma, ako bol ospravedlnený z viery sám Abrahám. To, že si ako príklad apoštol zvolil Abraháma, nie je

náhodný výber. Abrahám je v dejinách spásy kľúčová postava, pretože s Abrahámom Boh uzavrel zmluvu zaslúbení, ktorá je svojim charakterom zmluvou milosti. Zaslúbenia tejto zmluvy tvoria základ pre spasenie hriešnikov zo všetkých národov.

Apoštol vysvetľuje, že ospravedlnenie sa rovná tomu, že Boh vieru človeka počíta za spravodlivosť. Dokazuje to na príklade Abraháma, ktorému dáva svedectvo Božie slovo (Rímskym 4:3, Galatským 3:6):

„Lebo veď čo hovorí Písmo? A Abrahám uveril Bohu, a bolo mu to počítané za spravodlivosť“

Tu apoštol cituje knihu Genezis 15:6. Je to udalosť, kedy Boh sám vyhlásil Abraháma za spravodlivého na základe jeho viery, ospravedlnil Abraháma z viery samotnej. Apoštol Pavol si je veľmi dobre vedomý toho, že Abrahám žil v poslušnosti Bohu, žil v poslušnosti, ktorá vyplývala z jeho viery a pramenila z jeho viery. Abrahám konal skutky, ktoré boli odpoveďou jeho viery. Aby nebolo ani najmenších pochyb o tom, že Boh pri ospravedlnení počíta človeku spravodlivosť z viery samotnej, bez skutkov, apoštol Pavol hovorí:

„Lebo ak bol Abrahám ospravedlnený zo skutkov, má sa čím chváliť, ale nie u Boha“ (Rímskym 4:2). A dodáva:

„Tomu však, kto robí skutky, nepočíta sa mzda podľa milosti, ale podľa podľžnosti. Ale tomu, kto nerobí skutkov, ale verí na toho, ktorý ospravedľuje bezbožného, počíta sa jeho viera za spravodlivosť“ (Rímskym 4:4-5).

Ospravedlnenie vedie k životu cez nové narodenie

Ospravedlnený je spravodlivý. Spravodlivý bude žiť. Bude žiť z viery, vďaka ospravedlneniu z viery. Zákon nemohol oživiť. Viera oživuje. Oživuje tak, že skrze vieru je ospravedlnenie, a spravodlivý bude žiť. Mŕtvy vo svojich hriechoch a previneniach sa narodí znova, aby bol živý. Nové narodenie je vďaka splodeniu z Ducha a znovuzrozeniu na základe dostania Ducha Božieho (Svätého Ducha, Ducha Kristovho) na trvalé prebývanie. Veriaci dostáva Ducha z viery (Galatským 3:2, 3:5).

Kristus nás musel vykúpiť nielen z našej viny za hriechy, ale musel nás vykúpiť aj spod zlorečenia zákona: *„Kristus nás vykúpil spod zlorečenia zákona tým, že sám sa stal za nás zlorečenstvom, lebo je napísané: Zlorečený každý, kto visí na dreve,“* (Galatským 3:13). A toto vykúpenie spod kľatby zákona má úžasný dôsledok: *„aby na pohanov prešlo v Kristu Ježišovi požehnanie Abrahámove, aby sme dostali zaslúbenie Ducha skrze vieru“* (Galatským 3:14). Skrze vieru v Krista, vieru v jeho vykupiteľské dielo, dostávame Ducha na trvalé prebývanie, dostávame nové narodenie (znovuzrozenie). Zo samotnej viery teda získavame nielen ospravedlnenie, ale aj nové narodenie, vnútornú premenu na nové stvorenie. Tento verš prináša novozmluvný výklad zaslúbení daných Abrahámovi: Tí, ktorí sú z viery, dostali Svätého Ducha na trvalé prebývanie, získali novú prirodzenosť Božím slovom opísanú ako nové stvorenie (2 Korintským 5:17, Galatským 6:15).

Ospravedlnenie zo skutkov – podľa Jakuba

Aj apoštol Jakub použije príklad Abraháma na to, aby nás niečo naučil o spasení a ospravedlnení:

„Tak teda vidíte, že sa človek ospravedľuje zo skutkov a nie samo z viery“ (Jakub 2:24).

Tak toto je pre nás poriadny šok. Po tom, ako sme šťastní, že sme porozumeli a uverili princíp ospravedlnenia na základe nepočítania nám našich hriechov a počítania nám Kristovej spravodlivosti skrze vieru, na základe Kristovej obete na kríži, nám apoštol Jakub, ako sa zdá, predkladá presný opak. Pavol povedal, že človek sa ospravedľuje zo samotnej viery bez skutkov (Rímskym 3:28, 4:5). Jakub tvrdí, že človek sa ospravedľuje zo skutkov a nie samo z viery. To je čisté protirečenie. Ako to teda je? Ako list Rímskym, tak aj list Jakuba je inšpirované Božie slovo. Božie slovo si nemôže protirečiť. Ak sme v tomto pevní, tak porozumieme, že horeuvedené protirečenie je len zdanlivé. Potrebujeme správne porozumieť tomu, ako to Jakub myslí. Nie je to nezvládnuteľné, pretože samotný kontext Jakubovho vyučovania a výkladu nám to odkryje. Avšak ani fakt, že Jakub veci takto vyhrotil a postavil do zdanlivého úrotirečenia nie je bezúčelový. K tomu si povieme viac neskôr ako budeme prechádzať udalosti a súvislosti v živote Abraháma a budeme skúmať vzťah medzi vierou a poslušnosťou (skutkami prameniáciami vo viere).

Obhajuje Jakub ospravedlnenie zo skutkov zákona? NIE

Jakub svoje tvrdenie či učenie rozvíja takto:

Čo to prospeje, moji bratia, keď niekto hovorí, že má vieru, a nemá skutkov? Či ho azda tá viera môže spasiť? (Jakub 2:14). A pridáva:

„Tak aj viera, keď nemá skutkov, je mŕtva sama v sebe“ (2:17) a

„Ale či chceš zvedieť, ó, prázdny človeče, že viera bez skutkov je mŕtva?“ (2:20).

Apoštol Jakub tvrdí a učí, že existuje aj *mŕtva viera*, a že mŕtva viera človeka nespasí a nemôže spasíť. Aká je to tá mŕtva viera? Mŕtva viera je viera postavená na presvedčení, prípadne aj verbálnom vyznaní, ktorá sa však nijako neprejavuje skutkami (skutkami lásky, skutkami viery, skutkami poslušnosti viery, skutkami ovocia Ducha – nie je tu reč o skutkoch zákona), ktorá nijako nekoná, ktorá nijako nepôsobí. Jakub túto pravdu jednoducho a zrozumiteľne ilustruje vo veršoch 15-16. Okrajovo sa ešte dotkne aj toho, že na spasenie nestačí veriť, že existuje Boh, jediný najvyšší (2:19). Takú vieru majú aj démoni, ale trasú sa, pretože sa obávajú spravodlivého súdu, a právom. Nežijú v podriadenosti a poslušnosti Bohu, naopak, žijú vo vzbure.

Spasiteľná viera vedie k premene života. Boží nepriateľ sa stáva Božím priateľom a Božím dieťaťom. Veriaci v Krista sa stáva novým stvorením. Pre nové stvorenie je charakteristický nový život v poddajnosti Bohu, podriadenosti Bohu, poslušnosti Bohu. Spasiteľná viera nemôže ostať bez ovocia viery. Spasiteľná viera je živá, prejavuje sa novým životom a poslušnosťou, prejavuje sa skutkami. Toto je cieľ Jakubovho posolstva. Spasiteľnú vieru u ľudí budeme môcť rozpoznať (vidieť) podľa ich ovocia, podľa ich života, podľa ich skutkov:

„Ale niekto povie: Ty máš vieru a ja mám skutky. Ukáž mi svoju vieru bez skutkov, a ja ti ukážem svoju vieru zo svojich skutkov“ (Jakub 2:18).

Viera je v srdci. Nie je viditeľná. Poznať ju však podľa ovocia, podľa skutkov viery, podľa nového života veriaceho. Túto dôležitú doktrínu Jakub ukáže, na kom inom, než na Abrahámovi:

„Či nebol Abrahám, náš otec, ospravedlnený zo skutkov donesúc obeťou svojho syna Izáka na oltár? Teda vidíš, že viera spoluúčinkovala s jeho skutkami a že viera bola dokonaná zo skutkov. A naplnilo sa písmo, ktoré hovorí: Abrahám uveril Bohu, a počítalo sa mu to za spravodlivosť, a bol nazvaný priateľom Božím. Tak teda vidíte, že sa človek ospravedľuje zo skutkov a nie samo z viery. Lebo ako je telo bez ducha mŕtve, tak je i viera bez skutkov mŕtva“ (Jakub 2:21-24).

Táto výpoveď je kľúčom k porozumeniu toho, ako to Jakub myslí, keď hovorí o „ospravedlnení zo skutkov a nie zo samotnej viery“. Jakub neprotirečí Pavlovej doktríne o ospravedlnení zo samotnej viery bez skutkov. Neučí, že ospravedlnenie je na základe skutkov a nie zo samotnej viery. Jakub učí, že ospravedlnenie z viery „je zavŕšené“, „je dokonané“, je potvrdené či uvedené v platnosť (naplnené) skutkami ako dôkazovým preukazným materiálom ospravedlnenia z viery. Je to tak preto, lebo viera a skutky spoluúčinkujú, viera sa dokonáva zo skutkov. Keby absentovali skutky ako odpoveď viery, taká viera by bola mŕtva, pričom mŕtva viera nie je spasiteľná. Jakub pritom vôbec nehovorí o skutkoch zákona ani o spasení na základe vlastných zásluh, vlastnej spravodlivosti. Jeho učenie je v dokonalom súlade s učením Pavla, len dáva veľký dôraz na odpoveď viery skutkom a na poslušnosť prameniacu z viery.

To, že apoštol Jakub neučí iné evanjelium, vidíme aj z jeho predchádzajúcich slov: „*Preto zložiac každú špinu a zbytok zlosti v tichej krotkosti prijmite vsadené slovo, ktoré má moc spasíť vaše duše*“ (Jakub 1:21). Výraz „zložiac každú špinu a zbytok zlosti“ je poukazom na pokánie a zotrúvanie v postoji kajúcnosti. Výraz „prijmite vsadené slovo“ poukazuje na uverenie a zotrúvanie vo viere. Vyjadrenie „slovo, ktoré má moc spasíť vaše duše“ je slovo evanjelia.

Apoštol Jakub teda učí spasenie z viery. Kládie však dôraz na to, že tá viera musí byť živá, že tá viera musí konať a pôsobiť, prejavovať sa skutkami a dokázať sa skutkami:

„A buďte činiteľmi slova a nie len poslucháčmi, ktorí klamú sami seba falošným rozumovaním. Lebo ak je niekto poslucháčom slova a nie činiteľom, ten sa podobá mužovi, ktorý pozerá svoju prirodzenú tvár v zrkadle. Lebo sa videl a odišiel a hneď zabudol, aký bol. Ale ten, kto dobre nazrel v dokonalý zákon, v zákon slobody, a zotrval pri tom, ten, pretože nie je iba zábudlivým poslucháčom, ale činiteľom skutku, ten bude blahoslavený vo svojom konaní“ (Jakub 1:22 -25, pozrite aj verše 26-27).

Všimnime si, že v tejto pasáži Jakub činenie skutkov nazýva „činenie slova“ a spája toto činenie skutkov s dokonalým zákonom, ktorým je „zákon slobody“. Nespája činenie skutkov so „zákonom skutkov“ (zmluva skutkov, Mojžišov zákon). Spája činenie skutkov so zákonom slobody. Pod zákonom slobody sú však len veriaci v Krista, veriaci v evanjelium (Jakub 2:12). Tí sú pod zákonom slobody, pod Kristovým zákonom (1 Korinským 9:21). Z toho je zrejmé, že keď Jakub hovorí o „ospravedlnení zo skutkov“, tak nemá na mysli „skutky zákona“, ale skutky, ktoré zviditeľňujú vieru, skutky, ktorými sa viera potvrdzuje, dokonáva.

Peter Vajda

To, že Jakub použil Abraháma a jeho život ako príklad rovnako, ako to urobil Pavol, je veľmi dôležité.

Zaslúži si to našu hlbšiu pozornosť a štúdium starozmluvných udalostí a súvislostí zo života Abraháma – (časť 2)